

SAKSBEHANDLER
Andreas Skogholt Skjetne
Jostein Gundersen
Lars Erik Eibak Bru

VÅR REF.
20/01222-7

ARK. Sakarkiv
2.1.2

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

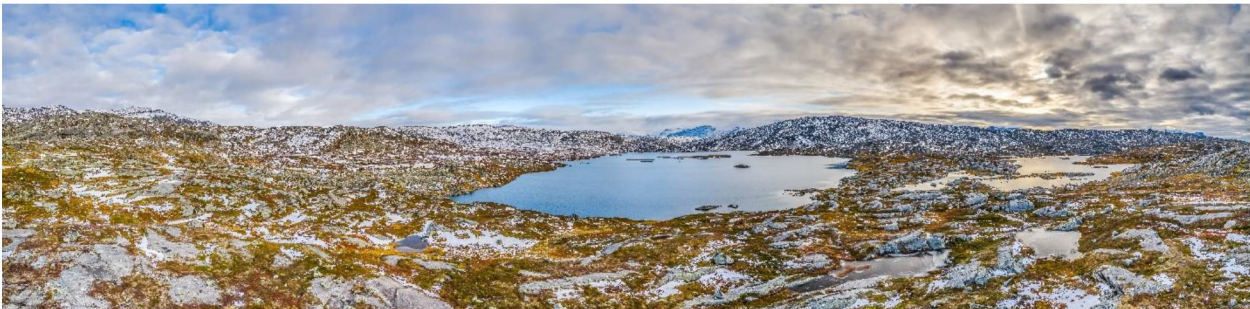
TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

DERES DATO

VÅR DATO
08.06.2020

Statskog SF
Postboks 63 Sentrum
7801 Namsos

Krigshistorisk landskap i Narvikfjellene, deler av gnr./bnr 87/1, Narvik kommune - Vedtak om fredning

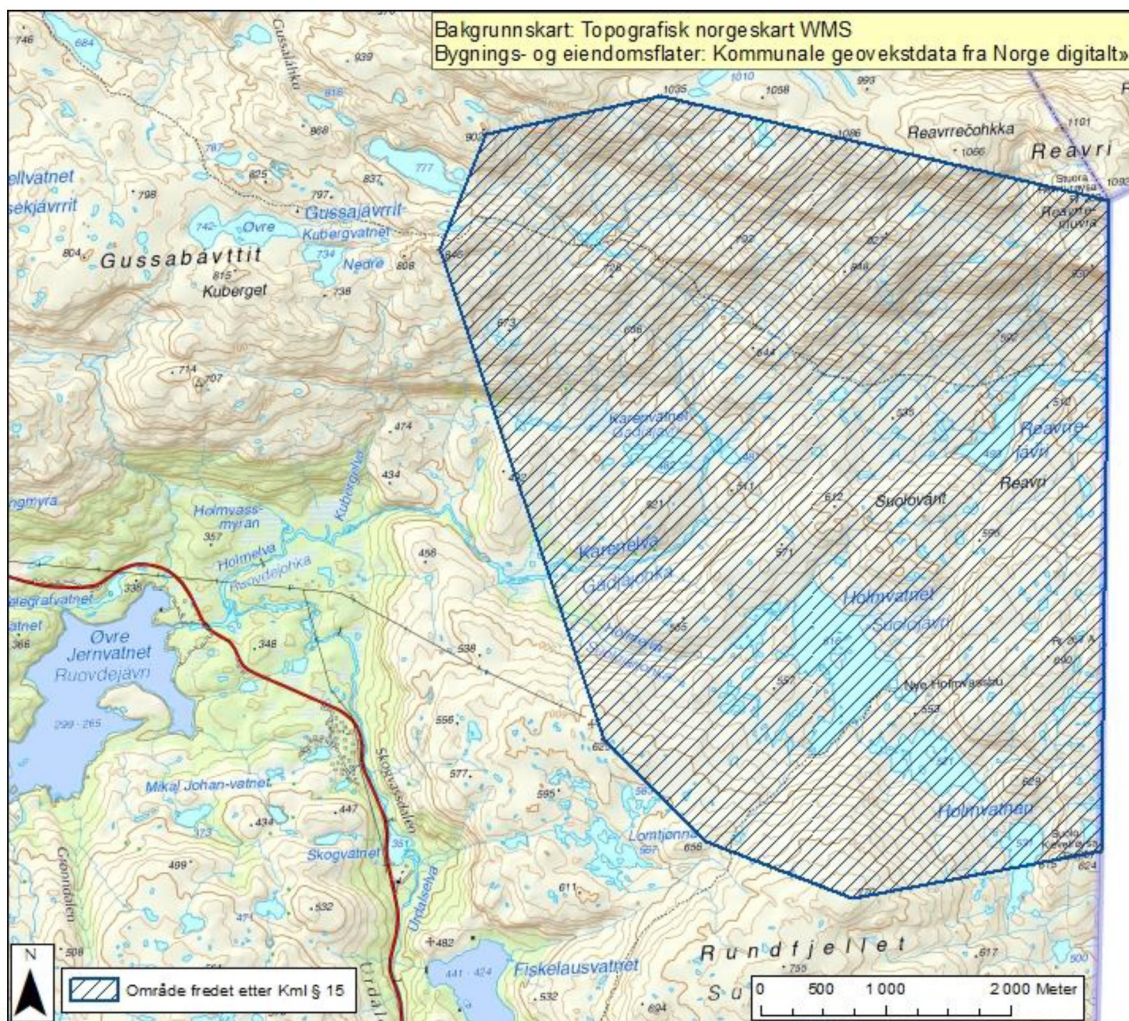
Vi viser til utsendt fredningsforslag for Krigshistorisk landskap i Narvikfjellene datert 31.1.2020. Forslaget har vært på høring hos berørte parter, samt utlagt til offentlig ettersyn. På grunnlag av dette fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

Vedtak:

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 15 jf. § 4 første ledd bokstav e og jf. § 22, freder Riksantikvaren et krigshistorisk landskap i Narvikfjellene på deler av gnr./bnr. 87/1 i Narvik kommune.

Omfanget av fredningen

Forslaget om fredning etter § 15 omfatter deler av det krigshistoriske landskapet i Narvikfjellene, deler av gnr. 87 bnr. 1 i Narvik kommune, som avmerket på kartet nedenfor. Askeladden - ID: 243087.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen er å sikre deler av det krigshistoriske landskapet i Narvikfjellene fra krigshandlingene april til juni 1940, herunder alle spor etter kamphandlinger og støttetjenester, som forsvars - og skytestillinger, hvilestillinger, telt- og leirplasser, våpen - og utstyrsdeler, tomhyller, ammunisjon, rester etter forsyninger m.m. (krigsminner).

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er utformet i samsvar med fredningens formål og gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

Kulturminne og område fredet etter kulturminneloven § 15

1. Et hvert inngrep som kan komme direkte i konflikt med faste eller løse krigsminner i fredningsområdet, er ikke tillatt uten vedtak om dispensasjon.
2. Større terrenginngrep som masseuttak, byggetiltak, etablering av strøm - og kraftledninger i fredningsområdet, er ikke tillatt.
3. Innenfor fredningsområdet er det forbudt å flytte, endre, grave frem eller å ta med seg enhver gjenstand som kan stamme fra krigshandlingene i 1940, herunder steiner og annet materiale fra ulike stillinger, tomhyller, ammunisjon, våpendeler og utstyr, granat - og bombesplinter.

4. Det er ikke tillatt å bruke metallsøker innenfor fredningsområdet.

5. All ferdsel innenfor fredningsområdet må skje med forsiktighet slik at unødig skade på terreng eller skade på krigsminner, unngås.

6. I den grad grunneier og kommune gir tillatelse til motorferdsel innenfor fredningsområdet, kan Nordland fylkeskommune bestemme at slik ferdsel kun skal foregå i nærmere fastsatte traséer. Søknader om motorferdsel innenfor fredningsområdet skal forelegges Nordland fylkeskommune til uttalelse.

7. Nordland fylkeskommune kan forby ferdsel i deler av det fredete området, dersom ferdsel setter krigsminner i særlig fare.

8. Fredningen er ikke til hinder for:

- Allmennhetens ordinære friluftsliv, herunder rekreasjon, jakt og fiske.
- Reindriftsnæringas behov knyttet til ordinær reindriftsutøvelse.
- Bruk av etablerte turløyper og atkomst til eksisterende hytter.
- Vedlikehold og istandsetting av eksisterende hytter.
- Grunneiers behov for tilsyn og oppsyn, herunder tilsyn og oppsyn utført av Statens naturoppsyn (SNO).
- Forsvarets eksplosivrydding (EOD). Så langt det er sikkerhetsmessig forsvarlig skal ansvarlig myndighet koordinere arbeidet med kulturminnefaglig myndighet (Nordland fylkeskommune).

Følger av fredningen

Lovhenvising

Når det gjelder behandlingen av fredete kulturminner, vises det til kulturminneloven §§ 15a, 16, 17 og 18, samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

Arbeider som krever tillatelse etter plan - og bygningsloven, må i tillegg forelegges kommunale myndigheter. Det gjøres oppmerksom på at tillatelser etter kulturminneloven må foreligge før arbeider i tråd med plan - og bygningsloven kan settes i verk.

Dispensasjon

Nordland fylkeskommune kan dispensere fra fredningen etter bestemmelsen i kulturminneloven § 15a dersom særlige grunner foreligger og tiltaket ikke medfører vesentlige inngrep i kulturminnene eller i det fredete området. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes, evt. på visse vilkår.

Kort karakteristikk av kulturminnet

Det krigshistoriske landskapet som foreslås fredet utgjør et fjellområde på om lag 27 km². Det laveste punktet i fredningsområdet er ca 400 moh, ved Karenelva i sørvest, og det høyeste er ca 1100 moh i fjellpartiet i nord.

Området er avgrenset mot riksgrensen til Sverige i øst, fra grenserøys 268 (Stuorra Revrrirøysa) i nord, via grenserøys 267 A til grenserøys 267 (Suolo Kievelrøysa) i sør, deretter vest - sørvest til høydepunkt 770 på Rundfjellet, videre nordvest over til høydepunkt 656 øst for Lomtjønna, nordvest til høydepunkt 625, nord - nordvest til høydepunkt 846 øst av Nedre Kubergvatnet, nord til høydepunkt 902, øst - nordøst til høydepunkt 1035 sør for Beassetcohkka, og øst til grenserøys 268.

I dette området finnes det et stort antall krigsminner i form av skytestillinger, hvilestillinger, telt- og leirplasser, observasjonsstillinger, og tusenvis av løsfunn fra krigshandlingene i april - juni 1940. Rundt 700 krigsminner er registrert og kartfestet, men det er kjent at det også finnes et stort antall kulturminner i områder som ikke er systematisk registrert. Området utgjør likevel bare en liten del av fjellområdene i Narvik hvor kamper mellom tyske og norske (med allierte) styrker foregikk vinteren og våren 1940.

Området ligger sentralt i Gielas reinbeitedistrikt, med vår -, sommer - og høstbeiter. I tillegg ligger det fire private hytter i området. To av disse eies av Narvik og omegn jeger- og fiskerforening, og leies ut til jakt- og fiskeinteresserte. Det går en sti inn i området fra parkeringsplassen ved Langvatnet langs E10. Fra parkeringsplassen er det om lag 3 km til grensen til området. Det går også en sti gjennom området fra Vassdalen i vest, og videre over riksgrensen.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til vedlagt dokumentasjon.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket.

Krigshandlingene i Narvikområdet pågikk fra 9. april til 10. juni 1940. De siste kampene mellom norske og tyske styrker foregikk i dette høyfjellsområdet i perioden 22. mai til 8. juni 1940. Området er i svært liten grad påvirket av moderne inngrep etter andre verdenskrig, og det er fortsatt bevart et stort antall forsvars - og skytestillinger, hvile - og leirplasser, våpen- og utstyrsdeler, ammunisjon m.m (krigsminner). Stillingene består nesten utelukkende av svært enkle steinkonstruksjoner som i all hovedsak har fått ligge urørt i nesten 80 år. Mange løse krigsminner som våpen og våpendeler, utstyr og uniformseffekter er fjernet fra området, men mye ligger også igjen der det ble etterlatt i 1940.

Kombinasjonen av enkle konstruksjoner og løse krigsminner som ammunisjon, granat - og bombesplinter, gir et unikt innblikk i krigens brutale virkelighet. Området med synlige faste og løse krigsminner er av stor nasjonal verdi, og også av internasjonal betydning, som sted for noen av de mest omfattende krigshandlingene i Norge under andre verdenskrig. Området omfatter blant annet kjerneområdene for de siste kampene mellom norske og tyske styrker på norsk jord før kapulasjonsavtalen 10. juni 1940.

De senere årene har erkjennelsen av at dette er nasjonalt viktige kulturminner som må ivaretas for samtiden og fremtidige generasjoner, økt. Når de siste tidsvitnene fra krigen etter hvert er borte, utgjør de fysiske krigsminnene, de eneste direkte kildene til en av de mest sentrale hendelsene fra andre verdenskrig i Norge. I Riksantikvarens Fredningsstrategi mot 2020 for kulturminneforvaltningen, er kulturminner knyttet til temaet forsvar - og krigshistorie høyt prioritert. Undertemaet *Andre verdenskrig; okkupasjonsmakt og motstandskamp (1940 - 1945)*, er tillagt særlig prioritet.

Økonomiske konsekvenser av fredning

Ut fra en samlet vurdering regner ikke Riksantikvaren med at det vil innebære vesentlige økonomiske merkostnader for staten å gjennomføre fredning av det krigshistoriske landskapet i Narvik.

Riksantikvarens myndighet

Det følger av kulturminneloven § 15 jf. § 22 at departementet kan frede byggverk og anlegg, eller deler av dem, av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er overført fra Klima - og miljødepartementet til Riksantikvaren jf. forskrift om

fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven av 15. februar 2019, § 2 (4).

Eiendomsforhold og reguleringsmessig status

Området utgjør en del av gnr 87, bnr 1, i Narvik kommune, og eies av Statskog. Området er ikke regulert, og er i kommuneplanens arealdel 2017 - 2028 avsatt til LNFR-område. Løsfunnene fra krigshandlingene eies av Staten ved forsvarsdepartementet.

Forholdet til naturmangfoldloven

Når kulturminneforvaltningen fatter vedtak, skal det samtidig gjøres en vurdering av om dette har innvirkning på naturmangfoldet. Dette følger av lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Lovens §§ 8 - 12 legges til grunn for vurderingen, jf. § 7. Det er gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Miljødirektoratets Naturbase (lesedato: 9.12.19) for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Søket gjaldt sårbare og truede arter. Resultatet av søket viser følgende:

Det er registrert følgende sårbare eller truede arter i området som inngår i fredingen:
Jerv (Truet), Gaupe (Truet) og Snøgras (Truet).

Det er registrert følgende viktige naturtyper i området som inngår i fredingen:
Områdenavn: Gussabavttit, Reavri, Revrrejavri nord og Beassetcohkka. Naturtype:
Kalkrike områder i fjellet.

Riksantikvaren vurderer at fredingen verken vil komme i konflikt med naturverdier eller påvirke naturmangfoldet i negativ retning.

Bakgrunn for fredningen

Fredningen av det krigshistoriske landskapet i Narvik har sin bakgrunn i Riksantikvarens fredningsstrategi hvor kulturminner fra den andre verdenskrig er et prioritert tema. I år er det 80 år siden kampene i Narvikfjellene, og 75 år siden krigen sluttet. Hva vi vurderer som kulturminner, og hvilke kulturminner som har nasjonal verdi, er alltid i endring. De siste årene har det vokst fram en økt erkjennelse av at de enkle strukturene og alle de løse kulturminnene fra kamphandlingene utgjør viktige kulturminner. Kulturminnene i området bidrar til kunnskap, forståelse og respekt for de siste ordinære krigshandlingene som har funnet sted på norsk jord.

Samtidig med melding om oppstart av fredningssaken, ble området midlertidig fredet. Bakgrunnen for den midlertidige fredningen var en økende fare for at krigsminner flyttes, fjernes eller skades i området.

Redegjørelse for saksgang og innkomne bemerkninger

Melding om oppstart av fredning

Forut for oppstart av midlertidig fredning var det dialog mellom Riksantikvaren og grunneier (Statskog), Narvik kommune og Nordland Fylkeskommune, blant annet gjennom et møte hos Riksantikvaren 14. september 2018. Innspill som framkom i møtet og senere kommunikasjon mellom de nevnte partene er ivaretatt videre i prosessen. Blant annet ble forslag til fredningsbestemmelser noe justert som følge av innspill fra Statskog før vedtak om midlertidig fredning ble fattet 4. oktober 2018.

Narvik kommune var positive til den midlertidige fredningen og ba om at reindriftsnæringen må ivaretas på en god måte, samt at allerede eksisterende hytter må ivaretas i den videre prosessen.

Statskog (grunneier) hadde forståelse for ønsket om vern, særlig for å forhindre tap av gjenstander. Dette må imidlertid avpasses mot berørte parter behov og interesser i området. Foruten eget behov knyttet til drift av eiendommen, la Statskog vekt på at andre rettighetshavere måtte hensyntas, herunder hytteeiere og reindriftsnæringen. Statskog la til grunn at den midlertidige fredningen ikke var ment å være til hinder for grunneiers bruk av området til friluftsliv, jakt, fiske og oppsynsoppgaver. Statskog hadde flere mindre merknader til opprinnelig foreslåtte fredningsbestemmelser i forbindelse med midlertidig fredning. Disse ble derfor endret og tilpasset før vedtak om midlertidig fredning ble fattet. Fredningsbestemmelsene er videreført i dette vedtaket med enkelte språklige justeringer. Nordland fylkeskommunebehandlet den midlertidige fredningen i fylkesrådet 2. oktober 2018, og tok denne til orientering.

Området ble midlertidig fredet 4. oktober 2018. Melding om oppstart av permanent fredning ble, i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 1 meddelt eieren og kommunen i brev av 5. oktober 2018. Samtidig ble dette kunngjort i avisene Fremover, Avisa Nordland, Nordlys, og Bladet Vesterålen.

Etter melding om oppstart av fredning kom det inn én merknad fra én privatperson. Han oversendte informasjon, kart og registreringer fra fredningsområdet, og oppfordret Riksantikvaren til å utvide fredningsområdet sørover til Katteratvann.

Riksantikvaren har brukt det over sendte materialet i arbeidet med registrering og dokumentasjon av kulturminner i fredningsområdet. Vi er enige i at det finnes gode faglige grunner for et utvidet fredningsområde, men anser allikevel at den foreslåtte avgrensningen bør fastholdes. Selv om fredningsområdet bare utgjør en liten del av høyfjellsområdene hvor det foregikk krigshandlinger i 1940, mener vi det er representativt for kulturminner og spor som finnes også andre steder.

Midlertidig fredning

Området ble midlertidig fredet 4. oktober 2018.

Kulturminneregistrering i fredningsområdet

Sensommeren/ høsten 2019 ble det gjennomført en registrering og dokumentasjon av kulturminner i store deler av fredningsområdet. Arbeidet ble gjennomført av Narviksenteret, på oppdrag fra Nordland fylkeskommune. Nesten 700 kulturminner fra krigshandlingene ble kartfestet og dokumentert. I forbindelse med registreringene var Riksantikvaren og Nordland fylkeskommune også på befaring i området. Registreringene er samlet i en egen rapport, som utgjør fredningsdokumentasjonen. Siden dokumentasjonen er svært omfattende er et sammendrag av fredningsdokumentasjonen vedlagt saken.

Dialogmøte i Narvik

Riksantikvaren arrangerte et dialogmøte med berørte parter 5. desember 2019 i Narvik. I møtet deltok Narvik kommune, Statskog (grunneier), Gielas reinbeitedistrikt, Forsvaret, Sametinget, Narvik og omegn jeger og fiskerforening og hytteeiere i området. To av tre hytteeiere var forhindret fra å delta i møtet, men ble informert via telefon eller e-post. Merknadene fra møtet ble behandlet i høringen.

Justering av omfang

I dialogmøtet i Narvik ble det framsatt et ønske om at avgrensinga av fredningsområdet skulle følge topografiske avmerkede punkter i kartet. Dette, sammen med faglige vurderinger og registrerte funn, har ligget til grunn for opptegning av justert fredningsomfang.

I forbindelse med registreringen av kulturminner i fredningsområdet sommeren/høsten 2019 ble det oppdaget at det opprinnelige forslaget til avgrensing medførte at skytestillinger og andre kulturminner i området mellom Rundfjellet og Lomtjønna som naturlig hørte sammen, havnet på hver sin si de av fredningsgrensen. Riksantikvaren har derfor vært i dialog med grunneier Statskog om å utvide fredningsområdet med om lag én kvadratkilometer lengst i sør. I det opprinnelige fredningsomfanget lå det inne bratte fjellområder i nord hvor det ikke er registrert kjente kulturminner fra krigen. Dette betyr ikke at det ikke kan finnes kulturminner fra krigshandlingene i dette området, men neppe i større konsentrasjoner. Statskog har foreslått en reduksjon av fredningsarealet med om lag seks kvadratkilometer i dette området. Ut fra en faglig vurdering kunne Riksantikvaren slutte seg til dette.

Fredningsområdet som det ble meldt om oppstart for, og som er omfattet av den midlertidige fredningen, utgjør 32,9 km². Det justerte omfanget som ble sendt på offentlig ettersyn er på 26,9 km².

Offentlig ettersyn

Riksantikvaren utformet deretter et fredningsforslag, som i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 2 ble sendt på høring til berørte parter den 31. januar 2020. Samtidig ble det kunngjort i avisene Fremover, Avis Nordland, Nordlys, Bladet Vesterålen og Norsk lysningsblad at fredningsforslaget var lagt ut til offentlig ettersyn i Narvik kommune.

Fristen for tilbakemelding ble satt til 16. mars 2020.

Riksantikvarens behandling av merknadene

Det kom inn fem merknader til høringen.

Statskog: Høringsinnspillet omhandler behovet for å finne en god løsning med utfordringer med tinglysning, slik at ikke heftet vil følge med til de tomter som etter hvert blir fradelt Statskog er fornøyd med arronderingen av området og vedtektene.

Riksantikvarens kommentar: Riksantikvaren takker for det gode og positive samarbeidet med Statskog og ser frem til en videre prosess vedrørende tinglysning ved fradeling. Det er innledet en konstruktiv dialog rundt dette mellom partene.

Sametinget: i sitt høringsinnspill bekrefter Sametinget at reindriftsnæringens behov er i varetatt i vedtaket. Sametinget legger også vekt på at fredningsområdet også er et tradisjonelt samisk reindriftslandskap. Várdobáiki – Samisk senter har gjennomført et kulturhistorisk prosjekt som har dokumentert den tradisjonelle samiske grenseoverskridende flyttveien. Kulturminnene er likevel ikke tilstrekkelig registrert. Det er derfor god grunn til å tro at det innenfor det krigshistoriske landskapet også vil kunne være automatisk fredete samiske kulturminner som knytter seg til blant annet den tradisjonelle grenseoverskridende flyttveien. Sametinget ber derfor at det ved planlegging av tiltak som vil kunne medføre konflikt med automatisk fredete samiske kulturminner også tas kontakt med Sametinget slik at de kan vurdere hensynet til eventuelle samiske kulturminneinteresser.

Nordland fylkeskommune skriver at Nordland fylkesting har behandlet saken i møte den 20. april 2020 og vurderer det som viktig å sikre dette krigshistoriske landskapet i Narvikfjellene for kommende generasjoner og gir sin tilslutning til Riksantikvarens forslag om å frede området etter kulturminneloven § 15.

Forsvarsdepartementet (FD): I høringsinnspillet bekrefter Forsvarsdepartementet at det etter at høringsbrevet gikk ut, er avklart at staten ved Forsvarsdepartementet har eierskap til alt fiendtlig materiell overtatt etter tyskerne i 1945. Det forekommer større mengder eksplosive krigsetterlatenskaper (blindgjengere mv) som vurderes å utgjøre en trussel for personell som ferdes i området. FD har bistått Riksantikvaren med informasjon om hvordan dette skal fjernes. FD vil derfor understreke behovet for at det inkluderes et unntak i forslaget relatert til Forsvarets virksomhet forbundet med søk etter, og fjerning av, eksplosive krigsetterlatenskaper, uten at slikt arbeid krever særlig dispensasjon fra fylkeskommunen el.

Riksantikvarens kommentar: Riksantikvaren inkluderer en unntaksbestemmelse i fredningen. Unntaksbestemmelsen lyder: «Fredningen er ikke til hinder for Forsvarets eksplosivrydding (EOD). Så langt det er sikkerhetsmessig forsvarlig skal ansvarlig myndighet koordinere arbeidet med kulturminnefaglig myndighet (Nordland fylkeskommune)» Partene er i dialog om hvordan prosedyren for søk og fjerning av slike objekter skal utformes.

Narvik kommune har behandlet saken i kommunestyret 14. mai 2020 og fattet vedtak om at kommunestyret er positive til forslag til fredning av krigshistorisk landskap i Narvikfjellene og videre at kommunestyret gir sin tilslutning til Riksantikvarens forslag om å frede området etter kulturminneloven § 15.

Opphevelse av vedtak om midlertidig fredning

Med dette fredningsvedtaket oppheves Riksantikvarens vedtak av 4. oktober 2018 om midlertidig fredning av Krigshistorisk landskap i Narvikfjellene.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Klima- og miljødepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven § 29.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 5.

Vennlig hilsen

Hanna Geiran
riksantikvar

Turid Kolstadløkken
Avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: Fredningsdokumentasjon

Kopi til: Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO